

при даних умовах настання відповідних обставин) та об'єктивною невідворотністю (неможливістю відвернути обставини наявними в розпорядженні технічними та іншими засобами).

По-друге, непереборну силу слід розглядати як природне явище чи обставину суспільного життя, вплив яких відбувається зовні.

По-третє, наявність непереборної сили виключає не тільки вину боржника, але і, як правило, причинний зв'язок між його поведінкою та порушенням зобов'язання.

По-четверте, настання обставин непереборної сили не звільняє боржника від виконання зобов'язань, а звільняє його тільки від відповідальності за їхнє невиконання. Не вважаються обставинами непереборної сили, зокрема, порушення зобов'язань контрагентами правопорушника, відсутність на ринку потрібних для виконання зобов'язання товарів, відсутність у боржника необхідних коштів та ін.

З огляду на вищевикладене робимо висновок, що досі залишається багато прогалин та протиріч у чинному цивільному законодавстві України, які стосуються сутності непереборної сили та які найближчим часом необхідно усунути.

КІЗЛОВА О. С.

Міжнародний гуманітарний університет,
завідувач кафедри цивільного та господарського права і процесу,
доктор юридичних наук, професор

ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАКРІПЛЕННЯ ВІДНОСИН З НАДАННЯ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ

Серед раніше широко відомих цивільно-правових відносин у діючому Цивільному кодексі України з'явилися і такі, які суттєво відрізняються від типових договірних. До таких належить раніше не відомий вітчизняній договірній системі договір про надання медичних послуг. Цей специфічний аспект договірних відносин ще вкрай недостатньо розглянуто в українській науковій літературі. Навіть незважаючи на те, що останнім часом з'явилися відповідні наукові праці та публікації, в які започатковано розв'язання цієї проблеми слід визнати, що дослідження цього цікавого правового явища не може бути оцінене, як задовільне.

Запровадження цього договору, відомого законодавству багатьох європейських країн, можна визнати таким, що зумовлене потребами практики і отже є обґрунтованим з практичної точки зору. (Кодифікація

приватного (цивільного) права України / За ред. проф. А. Довгерта. — К.: Український центр правничих студій, 2000. — С. 281.)

Право на медичну допомогу є базовим у системі соціальних прав людини. Виникнувши як доручення пацієнта лікарю, в сучасних умовах платної медицини медична допомога набуває правового положення послуги. У зв'язку з втратою державою монопольних (виключних) прав на надання медичної допомоги населенню, введенням медичних послуг у вільний цивільний економічний обіг, зростає кількість приватних медичних закладів, що мають своєю ціллю, поряд з охороною здоров'я, отримання прибутку. За цих умов виникає та потребує подальшого удосконалення нова правова конструкція — договір на надання медичних послуг.

В Україні у період становлення нового законодавства відносини, що виникають з надання медичних послуг, регламентуються перш за все Конституцією України, стаття 49 якої закріплює право громадян на безоплатну медичну допомогу у державних та комунальних закладах охорони здоров'я і одночасно гарантує розвиток лікувальних закладів усіх форм власності. Також регулювання відносин у цієї сфері здійснюється загальними положеннями Цивільного кодексу України (далі — ЦК України), Основами законодавства України про охорону здоров'я, законами України «Про захист прав споживачів», «Про психіатричну допомогу», «Про екстрену медичну допомогу», міжнародно-правовими стандартами та іншими нормативними актами, дія яких розповсюджується у певній мірі на медичні послуги. (Основи законодавства України про охорону здоров'я: Верховна Рада України; Закон від 19.11.1992 р. № 2801-XII//Голос України від 15.12.1992, Відомості Верховної Ради України від 26.01.1993 р. — № 4; Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людини: Верховна Рада України; Закон від 16.07.1999 № 1007-XIV; Про психіатричну допомогу: Закон України від 22 лютого 2000 р. № 1489-III // Відомості Верховної Ради України. — 2000. — № 19. — Ст. 143.; Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ: Закон України від 12 грудня 1991 р. № 1972-XII // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 11. — Ст. 152.; Про екстрену медичну допомогу: Закон України від 05.07.2012 № 5081-VI. [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/5081-17>; Принципи медичної етики. Генеральна Асамблея ООН. Резолюція 37/194, 18.12.1982 р. [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_285&test=Mfu3Yyo; Рекомендація щодо медичного обслуговування: МОП від 12.05.1944 р. № 6. [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>; Міжнародний кодекс медичної етики: Всесвітня медична асоціація. Лондон, Англія,

жовтень 1940 р. [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=990_002; Положення про захист прав і конфіденційність пацієнта: Всесвітня медична асоціація. Будапешт, Угорщина, жовтень 1993 р. [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=990_056.)

Але, в даний час у законодавстві відсутній систематизований нормативний акт, регулюючий надання платних медичних послуг.

Необхідно відзначити, що регулювання відносин по наданню платних медичних послуг не передбачено в ЦК України. Відповідно до ЦК України до відносин між особою, що надає платні медичні послуги, і громадянином застосовуються норми Закону «Про захист прав споживачів» та інші правові акти, прийняті у відповідності з ним. Проте дані норми також не відображають повною мірою специфіку відносин при наданні платних медичних послуг.

Загалом, правами пацієнта називають специфічні права, похідні від загальних цивільних, політичних, економічних, соціальних та культурних прав людини, що регулюються при отриманні медичної допомоги, та пов'язаних з нею послуг, або у зв'язку з будь-яким медичним впливом, що здійснюється стосовно людини. (Оніщенко О. В., Сорока Г. М. Колізії регулювання окремих прав пацієнта при наданні медичної допомоги. // Юридичний вісник 2(23). 2012. — С. 90–93).

Треба зауважити, що інститут надання медичних послуг є комплексним міжгалузевим правовим інститутом, для якого характерне поєднання публічно-правових і приватно-правових норм регулювання. Як вказує Р. А. Майданик, у медичній діяльності слід розмежовувати приватні і публічні відносини. Приватні медичні відносини існують в юридичній формі зобов'язань з надання медичних послуг, підставами яких можуть виступати договір з надання медичних послуг, одностороння обіцянка або дії в інтересах третьої особи без доручення. До всіх зобов'язань, які виникають з приводу надання медичних послуг, повинні застосовуватись загальні положення цивільного права, якщо інше не обумовлено в присвячених таким договорам спеціальних нормативних актах. (Майданик Р. А. Договір про надання медичних послуг. // Медичне право № 5(1). 2010. — С. 52–66).

Стосовно правового режиму платної медичної допомоги, то в його основі лежить договір платних медичних послуг. Цивільне законодавство відносить договір платних медичних послуг до одного з різновидів договору відшкодувального надання послуг. Однак норми глави 63 Цивільного кодексу України передбачають тільки загальні положення про договір надання послуг.

Договір про надання медичних послуг є найпоширеною підставою виникнення цивільних правовідносин з оплатного надання медичних

послуг, на який поширюються загальні положення цивільного права про правочин та договір. Так, Глава 63 Цивільного кодексу України містить загальні положення про послуги, які можуть застосовуватися до всіх договорів на надання послуг, якщо це не суперечить суті зобов'язання (ч. 2 ст. 901 ЦК України). Отже, до договору на надання медичних послуг застосовуються наведені загальні положення, але з урахуванням певних особливостей предмета договору, суб'єктів тощо.

Так, згідно загальних норм про послуги ч. 1 ст. 901 Цивільного кодексу України за договором на надання послуг одна сторона (виконавець) зобов'язується за завданням другої сторони (замовника) надати послугу, що споживається в процесі виконання певної дії або здійснення певної діяльності, а замовник зобов'язується оплатити виконавцю вказану послугу, якщо інше не встановлено договором.

Що стосується доктринального визначення договору про надання медичних послуг, то за ним одна сторона (медична організація, лікар) зобов'язується надати, а інша сторона (пацієнт)- прийняти та оплатити оплатні послуги, спрямовані на зміцнення здоров'я пацієнта, згідно умов договору. (Майданик Р. А. Договір про надання медичних послуг. // Медичне право № 5(1). 2010. — С. 52–66)

З урахуванням певної специфіки медичної діяльності, договір на надання медичних послуг має певні правові характеристики. Такі як, консенсуальність, двосторонність, платність, ризик овість, публічність тощо.

ГОЛУБЄВА Н. Ю.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри цивільного права, доктор юридичних наук, доцент

ОЗНАКИ ОБ'ЄКТА ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

Об'єктом зобов'язання є певна поведінка зобов'язаної особи, тобто дія (не тільки активна, а й утримання від дій), яку повинна виконати зобов'язана особа. Стаття 509 ЦК України сконструйована за моделлю римського приватного права: *dare, facere, praestare* — дати, зробити, надати. Крім того, сучасне визначення поняття «зобов'язання» додає утримання від дій та має незакритий перелік дій боржника.

Ці дії мають відповідати певним вимогам для того, щоб вважатися об'єктом зобов'язання (можемо сказати інакше: ознаки об'єкта зобов'язання).

По-перше, дія як об'єкт зобов'язання має бути здійсненою, такою, яку можливо здійснити, тобто вона має бути можлива фізично,